

Θεόδωρος Πάγκαλος(Ιαν 1878-1952)-Γεώργιος Κονδύλης(Αυγ 1879-1936)

Κατηγορία: [Σύγχρονη](#)

03 Φεβρουαρίου 2022

Από: Αντιστράτηγο Ε.Α. Ιωάννη Κρασσά

«Όταν τα ήθη είναι επαρκή, οι νόμοι είναι περιττοί. Όταν τα ήθη είναι ανεπαρκή, οι νόμοι είναι ανεφάρμοστοι». *Emile Durkheim*(1858-1917) Γάλλος κοινωνιολόγος και συγγραφέας.

Β΄ ΜΕΡΟΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑ

1923

Οι Εκλογές

Ο Πλαστήρας συνεπής στις εξαγγελίες της «Επαναστάσεως» προκήρυξε την διεξαγωγή βουλευτικών εκλογών για την 16η Δεκ 1923. Το κόμμα των φιλελευθέρων είχε διασπαστεί, ενώ εμφανίσθηκαν αμφισβητίες του «αλάθητου» του Βενιζέλου. Το κύριο πολιτικό ζήτημα αφορούσε την απομάκρυνση της δυναστείας και την μεταβολή του πολιτεύματος σε Προεδρευομένη Δημοκρατία. Στις εκλογές τα αντιβενιζελικά κόμματα απείχαν, με αποτέλεσμα την ολοκληρωτική επικράτηση των φιλελευθέρων. Επί συνόλου 397 κέρδισαν 250 έδρες, ενώ η «Δημοκρατική Ένωση» του Αλέξανδρου Παπαναστασίου(πρώην φιλελεύθερου) εξέλεξε 120 βουλευτές. Ο Βενιζέλος παρότι απών ψηφίσθηκε βουλευτής. Ο Κονδύλης ως αρχηγός του κόμματος «Εθνική Δημοκρατική Δράση», κέρδισε 7 έδρες. Ο Πάγκαλος εκλέχθηκε ανεξάρτητος βουλευτής Θεσσαλονίκης. Αμφότεροι ανήκαν στους «αδιάλλακτους», υποστήριζαν την άμεση κήρυξη της Αβασίλευτου Δημοκρατίας και διοργάνωναν συλλαλητήρια για τον σκοπό αυτό. Ο Βενιζέλος από την Γαλλία, όπου διέμενε από το Νοέμβριο του 1920, υποστήριζε την διεξαγωγή δημοψηφίσματος για την πολιτειακή αλλαγή. Ο Παπαναστασίου επιθυμούσε η εθνοσυνέλευση να κηρύξει έκπτωτο τον Βασιλέα Γεώργιο και στην συνέχεια να γίνει δημοψήφισμα για την επιλογή του πολιτεύματος(Βασιλεία ή Δημοκρατία). Ο Πάγκαλος με τον Κονδύλη ενεργοποίησαν τον Στρατιωτικό Σύνδεσμο(ΣΣ), για να ασκήσουν πίεση στους μετριοπαθείς φιλελεύθερους. Την 19η Δεκ 1923, ο Βασιλεύς Γεώργιος, μετά από υπόδειξη του Γονατά, μετέβη στην Ρουμανία, αναμένοντας την κατάληξη των πολιτικών διεργασιών.

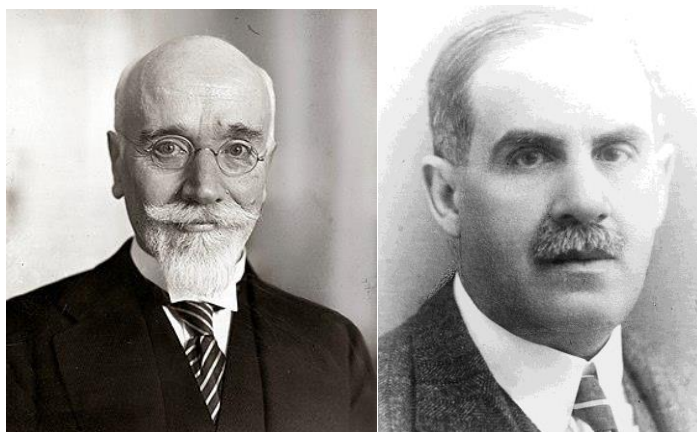
1924

Κυβερνήσεις και Κινήματα

Ο Βενιζέλος ηγήθηκε της πρώτης μεταεπαναστατικής κυβερνήσεως για 26 ημέρες(11 Ιαν-6 Φεβ 1924) και στην συνέχεια παραιτήθηκε επικαλούμενος λόγους υγείας. Επί της ουσίας δεν μπορούσε να ανεχθεί την αμφισβήτηση προς το πρόσωπό του και την απουσία πλήρους υπακοής. Τα στελέχη των φιλελευθέρων δεν αρνούντο την προσωπικότητά του, αλλά επιζητούσαν να αναγνωρίσει την δική τους οντότητα. Και όπως γράφει ο Δαφνής[1] «Δεν ήθελαν να σκέπτεται αυτός για λογαριασμό όλων. Διεξεδίκουν το δικαίωμα να σκέφτονται και να συζητούν. Ήτο μοιραίον εις την σύγκρουση μεταξύ Βενιζέλου και Βενιζελισμού να ηττηθεί ο Βενιζέλος».

Τον ακολούθησε ο Καφαντάρης, ο οποίος παρέμεινε στην εξουσία από την 6η Φεβ έως την 12η Μαρ 1924. Την 6η Μαρ οι Συνταγματάρχες Θεόδωρος Βουτσινάς και Ανδρέας Λαγγουράς, εκπροσωπώντας τον ΣΣ, δηλαδή τον Πάγκαλο και τον Κονδύλη, ζήτησαν να παρουσιασθούν στον Καφαντάρη, ο οποίος όμως δεν τους δέχθηκε. Το αίτημά τους αφορούσε την άμεση έκπτωση της δυναστείας. Ο Βενιζέλος εμμένοντας στην διεξαγωγή δημοψηφίσματος αποφάσισε να μεταβεί στην Γαλλία, δηλώνοντας: «Είμαι απογοητευμένος εκ της χαώδους

καταστάσεως». Ο Καφαντάρης μη ανεχόμενος την κηδεμονία των στρατιωτικών και πιστεύοντας ότι μόνο το δημοψήφισμα εξασφάλιζε πλήρως την νομιμότητα της αλλαγής του πολιτεύματος παραιτήθηκε.

Ελευθ. Βενιζέλος

Γεωργ. Καφαντάρης

Η Εγκαθίδρυση της Δημοκρατίας

Η αναχώρηση του Βενιζέλου προκάλεσε την δημιουργία τριών νέων φιλελεύθερων κομμάτων. Ο Καφαντάρης με 100 βουλευτές ίδρυσε τους «Προοδευτικούς Φιλελευθέρους», ο Σοφούλης τους «Ακραίους Φιλελευθέρους(60 Βουλευτές)» και ο Μιχαλακόπουλος του «Συντηρητικούς Φιλελευθέρους(40 Βουλευτές)». Την 12η Μαρτίου 1924 ο Παπαναστασίου έλαβε ψήφο εμπιστοσύνης και σχημάτισε κυβέρνηση, στην οποία ο Πάγκαλος έλαβε το Υπουργείο Εσωτερικών και ο Κονδύλης αυτό των Στρατιωτικών. Την 25η Μαρτίου 1924 η εθνοσυνέλευση με 283 ψήφους κήρυξε έκπτωτη την δυναστεία των Γλύξμπουργκ. Στο δημοψήφισμα που ακολούθησε την 30η Απριλίου, ο λαός με ποσοστό 70%, αποφάνθηκε υπέρ της Προεδρευομένης Δημοκρατίας. Η παρέμβαση του Κονδύλη στην διαμόρφωση του αποτελέσματος ήταν καθοριστική[2]. Δύο ημέρες μετά την ανακήρυξη της Δημοκρατίας ο Παπαναστασίου αμνήστευσε όσους ενεπλάκησαν στο κίνημα του Οκτωβρίου του 1923. Η απόφαση κάλυπτε και τον Μεταξά, με τον οποίο είχε έρθει σε επαφή ο Παπαναστασίου. Ο αρχηγός του κόμματος των «Ελευθεροφρόνων[3]» τον διαβεβαίωσε ότι θα σεβαστεί την λαϊκή ετυμηγορία και θα πολιτευθεί εντός του «νέου πλαισίου».

Την 9η Ιουνίου 1924, ο Κονδύλης παραιτήθηκε από υπουργός Στρατιωτικών, διαμηνύοντας στον Παπαναστασίου ότι: «Αδυνατώ να συνεργαστώ μ' ένα μπολσεβίκο». Τον διαδέχθηκε ο Πάγκαλος, η πρώτη ενέργεια του οποίου ήταν να προάγει τον εαυτό του σε αντιστράτηγο. Τον Κονδύλη ακολούθησαν ο Γεώργιος Ρούσος, ο Αριστομένης Μητσοτάκης(θείος του Κωνσταντίνου Μητσοτάκη(1918-2017) και ο Εμμανουήλ Τσουδερός. Ο Κονδύλης επιδίωξε τη πτώση του Παπαναστασίου προσδοκώντας να του ανατεθεί η εντολή σχηματισμού κυβερνήσεως. Την τελευταία εβδομάδα του Ιουνίου, 158 Αξιωματικοί του Ναυτικού (επί συνόλου 206) παραιτήθηκαν, λόγω της προαγωγής του Αντιπλοιάρχου Ανδρέα Κολιαλέξη κατ' απόλυτο εκλογή από τον Υπουργό Ναυτικών Χατζηκυριάκο, χωρίς την σύγκλιση του συμβουλίου των Ναυάρχων. Ο Πάγκαλος, παρότι Υπουργός Στρατιωτικών, κυκλοφόρησε ένα πρωτόκολλο στα στελέχη του στρατεύματος, με το οποίο απαιτούσε την παραμονή της κυβερνήσεως Παπαναστασίου. Την 19η Ιουλίου, οι ομάδες των βουλευτών των Γονατά και Μιχαλακοπούλου απέσυραν την υποστήριξή τους προς την κυβέρνηση, προκαλώντας την πτώση της. Ο Πάγκαλος και Κονδύλης κινούνταν πλέον σε τροχιά συγκρούσεως.

Την 24η Ιουλίου 1924, ορκίσθηκε κυβέρνηση υπό τον Θεμιστοκλή Σοφούλη. Δύο κινήματα, ένα στο Ναυτικό από τον Κολιαλέξη[4] και ένα στον στρατό από τους Υποστράτηγους Χρήστο Τσερούλη και Ανδρέα Παναγιωτόπουλο[5] οδήγησαν τον Σοφούλη στην παραίτηση της κυβερνήσεως του (1η Οκτ 24).

Αλεξ. Παπαναστασίου

Ανδ. Μιχαλακόπουλος

Θεμ. Σοφόλουλης

Ο Πάγκαλος και ο Κονδύλης «Αλλάζουν Πίστα».

Οι πολιτικοί αρχηγοί συμφώνησαν να δοθεί η εντολή σχηματισμού κυβερνήσεως στον Ανδρέα Μιχαλακόπουλο. Ο Μιχαλακόπουλος έθεσε ως όρο την υπουργοποίηση του Κονδύλη, με σκοπό να προφυλάξει τα νώτα του από επεμβάσεις των στρατιωτικών. Την 15η Οκτ ο Μιχαλακόπουλος έλαβε ψήφο εμπιστοσύνης. Ο Κονδύλης ανέλαβε το Υπουργείο Εσωτερικών και Εννόμου Τάξεως. Την 19η Νοε ο Στρατηγός Χαράλαμπος Λούφας και ο Συνταγματάρχης Βασίλειος Ντερτιλής κινήθηκαν προς ανατροπή της κυβερνήσεως. Η έγκαιρη αντίδραση του Αντιστράτηγου Ζαφείρη Παπαθανασίου, Διοικητού του Α΄ Σώματος Στρατού(Αττικής), απέτρεψε την επικράτηση του κινήματος. Ο Κονδύλης συγκρότησε Τάγματα Κυνηγών πλήρως αφοσιωμένα στο πρόσωπό του, προφασιζόμενος την καταπολέμηση της ληστείας.

1925

Την 10η Ιαν 1925, ο Κονδύλης υπέβαλε την παραίτηση του με το αιτιολογικό ότι: «Αναρχία και αταξία εκράτει εις το δημοκρατικόν στρατόπεδον». Επί της ουσίας απέβλεπε για δεύτερη φορά στην πρωθυπουργοποίησή του. Δεν έκρυβε εξάλλου τις φιλοδοξίες του επαναλαμβάνοντας ότι: «Από τον καιρό που ήμουν Λοχίας θα κυβερνούσα την Ελλάδα, εάν ήξερα τι ήσαν οι πολιτικοί[6]». Οι 20 βουλευτές του κόμματος του απέσυραν την στήριξή τους προς την κυβέρνηση.

Η Άνοδος και η Πτώση του Πάγκαλου

Την 24η Ιουνίου 1925, ο Υπουργός των Στρατιωτικών Κωνσταντίνος Γόντικας μετά την συνεδρίαση της βουλής ρώτησε τον Πάγκαλο, «Θα κάνεις κίνημα;». «Και βέβαια θα κάνω κίνημα», ήταν η απάντηση που έλαβε. Ο Πάγκαλος παρότι απόστρατος και εν ενεργεία βουλευτής ηγήθηκε στρατιωτικού κινήματος, ανέτρεψε την κυβέρνηση του Μιχαλακοπούλου και σχημάτισε κυβέρνηση υπό την προεδρία του[7]. Την επομένη ζήτησε και έλαβε πανηγυρικά ψήφο εμπιστοσύνης από το κοινοβούλιο Την 30η Σεπτεμβρίου του ιδίου έτους, το διέλυσε με το αιτιολογικό ότι είχε χάσει πλέον την εμπιστοσύνη του έθνους.

Η Σύλληψη και η Απέλαση του «Αρχηγού της Επανάστασεως»

Ο Πλαστήρας αφού παρέδωσε την εξουσία αποσύρθηκε στην γενέτειρά του Καρδίτσα. Οι κινούμενοι προς ανατροπή του Πάγκαλου τού ζήτησαν να έλθει στην Αθήνα. Την 10η Οκτ 1925, ο Πάγκαλος του διαμήνυσε να παραμένει εκεί που είναι και τον έθεσε υπό παρακολούθηση. Ο Πλαστήρας τον αγνόησε και ήρθε στην πρωτεύουσα, διαφεύγοντας της αστυνομικής δυνάμεως που έσπευσε να τον συλλάβει. Όσα επακολούθησαν παραπέμπουν σε αστυνομική ταινία με καταδιώξεις επί των οδών, των ταρατσών και με ανταλλαγές πυροβολισμών. Την 24η Οκτ 1925, ο Πλαστήρας παραδόθηκε, απελάθηκε από την Ελλάδα και εγκαταστάθηκε στην Νίκαια της Γαλλίας. Επανήλθε μετά την πτώση του Πάγκαλου.

Το Επεισόδιο του Πετρισίου

Την 18η Οκτ 1925, βουλγαρική μονάδα άνοιξε πυρ κατά του Μεθοριακού Φυλακίου 69, στο όρος Μπέλλες. Ακολούθησε ανταλλαγή πυροβολισμό, με αποτέλεσμα να φονευθούν ο Διοικητής του Λόχου Προκαλύψεως

Λοχαγός (ΠΖ) Χαράλαμπος Βασιλειάδης και 2 στρατιώτες. Ο παρορμητικός Πάγκαλος άφησε κατά μέρος την διπλωματία και διέταξε το Γ΄ΣΣ να εισβάλλει στην Βουλγαρία, το οποίο κατέλαβε την περιοχή Πετριτσίου. Η ενέργεια μας κόστισε πρόστιμο 50.000 χρυσών λιρών, αλλά σταμάτησε τις βουλγαρικές αξιώσεις και προκλήσεις. Από την άλλη πλευρά ο διπλωματικός και μόνο χειρισμός από την Ελλάδα, της καταλήψεως της Κέρκυρας από τον Μουσολίνι (31 Αυγ-26 Σεπ 1923), είχε σαν αποτέλεσμα ταπεινωτικούς για την Ελλάδα όρους και δεκαπλάσιο πρόστιμο(βλέπε σχετικό άρθρο). Ας μην ξεχνάμε ότι στην κατάληψη της Κέρκυρας ήμασταν οι αδικούμενοι.

1926-27

Ο Πάγκαλος Πρόεδρος

Την 5η Ιανουαρίου 1926, ο Πάγκαλος απηύθυνε διάγγελμα στον ελληνικό λαό μέσω του τύπου, με το οποίο γνωστοποίησε την απόφασή του να περιβληθεί με αυξημένες εξουσίες, πέρα αυτές του πρωθυπουργού.

Το Φεβρουάριο έστειλε σε «υποχρεωτικές διακοπές» στην Σαντορίνη, όσους θεωρούσε ύποπτους να τον ανατρέψουν. Μεταξύ των απομακρυνθέντων ήσαν ο Παπαναστασίου, ο Καφαντάρης, ο Κονδύλης, ο Βεντήρης και πολλοί άλλοι πολιτικοί και στρατιωτικοί.

Την 15η Μαρτίου 1926, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας Ναύαρχος Παύλος Κουντουριώτης παραιτήθηκε λόγω των αυθαιρεσιών του δικτάτορος, αποβλέποντας στην προκήρυξη εκλογών, διότι ο Πρόεδρος εκλέγονταν από το κοινοβούλιο το οποίο δεν λειτουργούσε πλέον. Ο Πάγκαλος συγχρόνως με την ανακοίνωση της παραίτησής του Κουντουριώτη, δημοσίευσε συντακτική πράξη δια την ανάδειξη του Προέδρου της Δημοκρατίας απευθείας από το εκλογικό σώμα. Καθόρισε επίσης ότι δικαίωμα υποψηφιότητας θα είχαν οι άγοντες ηλικία μεταξύ 45 και 65 ετών. Με θέσπιση ορίου ηλικίας απέκλεισε τους Αλέξανδρο Ζαΐμη και Παύλο Κουντουριώτη, οι οποίοι έχαιραν ευρείας αποδοχής. Ο Πάγκαλος έθεσε υποψηφιότητα και εκλέχθηκε πανηγυρικά Πρόεδρος της Δημοκρατίας με συντριπτική πλειοψηφία(782.589), έναντι του αντιπάλου του Κωνσταντίνου Δεμερτζή[8](56.126). Την 18η Απρ ορκίσθηκε Πρόεδρος της Δημοκρατίας, διατηρώντας παράλληλα το αξίωμα του πρωθυπουργού έως την 19η Ιουλίου, οπότε και ο Αθανάσιος Ευταξίας ορκίσθηκε πρωθυπουργός. Ο Πάγκαλος επιθυμούσε να μετατρέψει το πολίτευμα σε Προεδρική Δημοκρατία, στα πρότυπα των ΗΠΑ.

Ο Θεόδωρος Πάγκαλος

"Η Γη του Έρωτος"

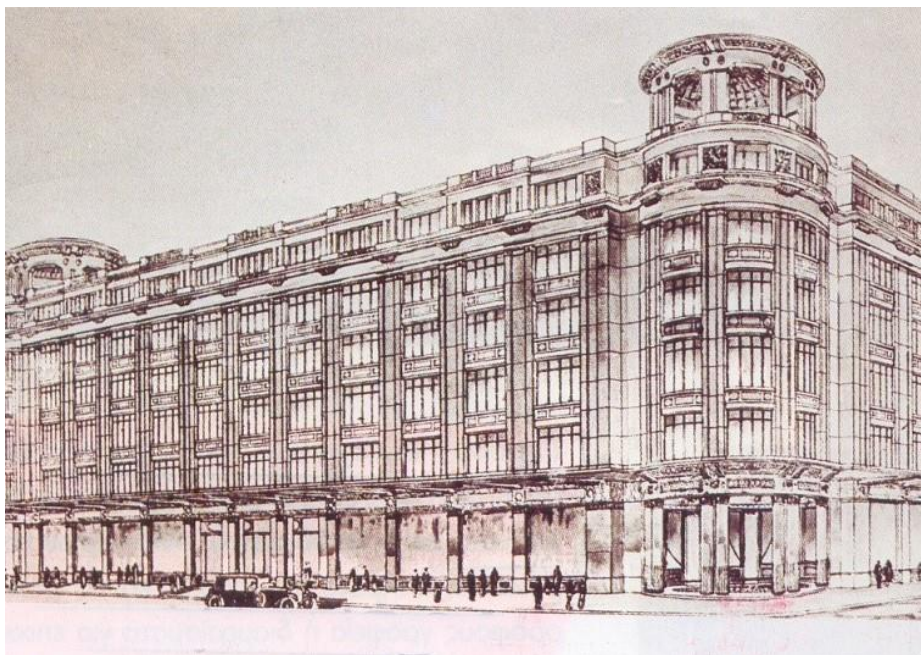
Ο Κονδύλης δραστηριοποιήθηκε για την ανατροπή του Πάγκαλου. Η ευόδωση του εγχειρήματος εξαρτάτο από τον προσεταιρισμό αριθμού στρατιωτικών μονάδων του λεκανοπεδίου Αττικής. Το μυστικό της επιτυχίας απετέλεσαν τα δύο «Δημοκρατικά Τάγματα», των οποίων οι διοικηταί ήσαν, οι Αντισυνταγματάρχες (ΠΖ) Ναπολέων Ζέρβας[9] και Βασίλειος Ντερτιλής[10]. Τα "Δημοκρατικά Τάγματα" ήσαν πλήρως εξοπλισμένα και άρτια εκπαιδευμένα. Η δύναμή τους ανέρχονταν σε 800 άνδρες, τριπλάσια των αντιστοίχων μονάδων. Η μύηση των διοικητών πραγματοποιήθηκε στο κοσμικό κέντρο του Φαλήρου «Γη του Έρωτος». Ο Κονδύλης υπέγραψε πρωτόκολλο με τους δύο αξιωματικούς, με το οποίο δεσμευόταν να προκηρύξει εκλογές 45 ημέρες μετά την ανατροπή του Πάγκαλου, στις οποίες όμως δεν θα έβαζε υποψηφιότητα.

Η Ανατροπή του Πάγκαλου

Τις πρώτες πρωινές ώρες της 22ας Αυγούστου 1926, ο Κονδύλης ανέτρεψε τον Πάγκαλο, ο οποίος την περίοδο εκείνη παραθέρριζε στις Σπέτσες. Το τορπιλοβόλο «Πέργαμος» με κυβερνήτη τον Βασίλειο Λάσκο ναυλοχούσε στο νησί για την ασφάλεια του δικτάτορος. Την 22η Αυγ 1926, ο Κονδύλης κατέλαβε σε πρώτο χρόνο το Υπουργείο Στρατιωτικών και στην συνέχεια οι περισσότερες μονάδες συντάχθηκαν μαζί του. Μετά την προσχώρηση τριών αντιτορπιλικών στο πλευρό του Κονδύλη, ο Πάγκαλος έχασε κάθε ελπίδα ανατροπής της καταστάσεως προς όφελός του. Προσπάθησε να διαφύγει με το «Πέργαμος», αλλά το αντιτορπιλικό «Λέων» τον πρόλαβε στα Κύθηρα. Την 26η Αυγούστου ο Πάγκαλος συνελήφθη και παρέμεινε έγκλειστος στις φυλακές Ιτζεντίν στα Χανιά της Κρήτης μέχρι τον Ιούλιο του 1928, χωρίς να προσαχθεί σε δίκη, οπότε τον αποφυλάκισε ο Βενιζέλος.

Ο Απολογισμός της Δικτατορίας

Ο Πάγκαλος υπήρξε ένας ιδιόρρυθμος δικτάτορας. Δεν μπόρεσε να διαγράψει το όραμα της «Μεγάλης Ιδέας» και αρνείτο να αποδεχτεί την κατάσταση που δημιουργήθηκε μετά την μικρασιατική καταστροφή. Πίστευε ότι μπορούσε να ανακτήσει δια των όπλων την Ανατολική Θράκη και να απελευθερώσει την Κωνσταντινούπολη. Την 17η Αυγ 1926, υπέγραψε αμυντική συμφωνία με την Γιουγκοσλαβία, στην οποία παραχώρησε εκτεταμένα δικαιώματα εκμεταλλεύσεως του λιμένος της Θεσσαλονίκης. Η συμφωνία ευτυχώς δεν επικυρώθηκε από το κοινοβούλιο και όταν ανέλαβε ο Μιχαλακόπουλος την ακύρωσε. Επί Πάγκαλου αγοράσθηκαν όπλα αξίας ενός δισεκατομμυρίου δραχμών (100.000 τυφέκια, 1.752 πολυβόλα και 312 πυροβόλα). Ιδρύθηκαν: Η Ακαδημία Αθηνών με πρώτο γραμματέα τον Κωστή Παλαμά και το Ελληνοαμερικανικό Κολλέγιο Ψυχικού. Ανεγέρθηκε το νέο μέγαρο του Μετοχικού Ταμείου Στρατού (σημερινό ΑΤΤΙΚΑ) και η Λυρική Σκηνή, ενώ αποφασίσθηκε η κατασκευή του μνημείου του «Αγνώστου Στρατιώτου». Ξεκίνησε η κατασκευή των οδών Αθηνών-Θηβών και Αθηνών-Κορίνθου. Ίδρυσε το μετάλλιο του "Τάγματος του Φοίνικος, σε αντικατάσταση αυτού του "Τάγματος του Γεωργίου Α΄. Υπέγραψε σύμβαση με την βρετανική εταιρεία ΠΑΟΥΕΡ (Power and Traction Finance Company Ltd) για τον ηλεκτροφωτισμό της Αθήνας και του Πειραιά. Ενήργησε εσωτερικό δανεισμό μειώνοντας την αξία του χαρτονομίσματος κατά 25%, εξοικονομώντας 2 δισεκατομμύρια δραχμές. Η δεκατετράμηνη δικτατορία του Πάγκαλου εδραίωσε την πεποίθηση ότι, ο αμοραλισμός και ο αριβισμός είναι τα κύρια προσόντα που χρειάζονται οι πολιτικοί άνδρες. Η χαλάρωση των πολιτικών ηθών ήταν το κληροδότημα που βάρυνε αποκρουστικά την μετέπειτα πολιτική ζωή.

Το προοπτικό σχέδιο της βραβευμένης μελέτης της Βασ. Κασσάνδρα και του

Λεωνίδα Μπάνη, για το μέγαρο του Μετοχικού Στρατού (30 Δεκ. 1926).

Η Διάλυση των Δημοκρατικών Ταγμάτων

Την 24η Αυγ 1926, ο Ναύαρχος Παύλος Κουντουριώτης ανέλαβε εκ νέου Πρόεδρος της Δημοκρατίας. Την 26η Αυγ, ο Κονδύλης ανέλαβε Πρωθυπουργός της υπηρεσιακής Κυβερνήσεως διατηρώντας συγχρόνως τα υπουργεία Στρατιωτικών και Ναυτικών. Στην συνέχεια αποφάσισε την διάλυση των «Δημοκρατικών Ταγμάτων», τα οποία αποτελούσαν μία εν δυνάμει απειλή κατά της δημοκρατικής ομαλότητας. Την 9η Σεπτεμβρίου, κάνοντας χρήση υπέρμετρης βίας, μετέτρεψε το κέντρο των Αθηνών σε πεδίο μάχης από τις συγκρούσεις μεταξύ των δυνάμεών του και αυτών των «Δημοκρατικών Ταγμάτων». Οι νεκροί ανήλθαν σε 23 και οι τραυματίες σε 200, μεταξύ των οποίων και αρκετοί πολίτες. Πολλοί εξ αυτών συμμετείχαν στις συμπλοκές, χωρίς να έχουν αντιληφθεί τι συνέβαινε και κατά ποιων μάχονταν. Η πλέον χαρακτηριστική περίπτωση αφορά το τεθωρακισμένο όχημα που εγκατέλειψε ο Ντερτιλής. Καταλήφθηκε από πολίτες και για μία ώρα εκινείτο στο κέντρο της πρωτεύουσας πυροβολώντας κατά πάντων. Στο τέλος ακινητοποιήθηκε από έλλειψη καυσίμων. Οι Ναπολέον Ζέρβας και Βασίλειος Ντερτιλής παραδόθηκαν και στην συνέχεια καταδικάστηκαν σε ισόβια κάθειρξη. Λίγους μήνες μετά έλαβαν αμνηστία και απελευθερώθηκαν.

Οι Εκλογές του 1926

Ο Κονδύλης κήρυξε εκλογές με το σύστημα της απλής αναλογικής, οι οποίες διεξήχθησαν με τάξη την 7η Νοε 1926 και στις οποίες δεν κατήλθε υποψήφιος τηρώντας το πρωτόκολλο που υπέγραψε. Η βουλή απαρτίσθηκε από κόμματα όλων των πολιτικών χώρων. Η Κυβέρνηση που συγκροτήθηκε, με πρωθυπουργό τον υπερκομματικό Αλέξανδρο Ζαΐμη, χαρακτηρίστηκε ως οικουμενική. Συμμετείχαν σ' αυτή τα 4 πρώτα σε ψήφους κόμματα με 5 αρχηγούς[11] και επέζησε μέχρι την 7η Ιουν 1928.

1928

Την 19η Αυγ 1928, διεξήχθησαν βουλευτικές εκλογές με το πλειοψηφικό σύστημα. Ο Βενιζέλος που είχε επανέλθει από το εξωτερικό, ανέλαβε αρχηγός των Φιλελευθέρων και αναδείχθηκε ο μεγάλος νικητής, λαμβάνοντας το 47% των ψήφων και 178 έδρες επί συνόλου 250. Ο Κονδύλης επικεφαλής του «Εθνικού Δημοκρατικού Κόμματος» έλαβε 3% και 9 έδρες, ενώ η «Εθνική Ένωση» του Πάγκαλου, 0.9% και καμμία έδρα.

1932-35

Στις εκλογές της 25ης Σεπ 1932, ο Κονδύλης έλαβε 4% (6 έδρες) και συμμετείχε ως Υπουργός των Στρατιωτικών, στην κυβέρνηση Παναγή Τσαλδάρη, (στην οποία παρείχε ψήφο εμπιστοσύνης ο Βενιζέλος, αφού αναγνώρισε πρώτα την αβασίλευτο δημοκρατία). Την θέση αυτή διατήρησε και στην επόμενη Κυβέρνηση Τσαλδάρη που προέκυψε από τις εκλογές της 5ης Μαρ 1933, μετά την καταστολή του κινήματος του Πλαστήρα[12], ο οποίος προσπάθησε να αποτρέψει την ανάληψη της εξουσίας από αυτοδύναμη κυβέρνηση των αντιβενιζελικών. Την 1η Μαρ 1935[13], ο Βενιζέλος απέτυχε να ανατρέψει την κυβέρνηση με στρατιωτικό κίνημα και αναχώρησε στο εξωτερικό. Στις εκλογές που διενεργήθηκαν την 9η Ιουνίου 1935, τα φιλοβασιλικά κόμματα επικράτησαν άνετα. Το κόμμα του Κονδύλη έλαβε 32 έδρες, ενώ οι Ελευθερόφρονες του Μεταξά 5. Ο Κονδύλης πέρα του Υπουργείου Στρατιωτικών ανέλαβε και Αντιπρόεδρος της Κυβερνήσεως. Τα κόμματα των φιλελευθέρων απείχαν των εκλογών, μετά την αποχώρηση του Βενιζέλου στο εξωτερικό, ενώ τα σημαντικότερα στελέχη τους κατηγορούνταν για συμμετοχή στο κίνημα της 1ης Μαρτίου 1935.

Η Άνοδος και η Πτώση του Κονδύλη

Το Μπλόκο των Στρατηγών

Ο Τσαλδάρης είχε δεσμευτεί για την διενέργεια δημοψηφίσματος, για την παλινόρθωση της βασιλείας. Ο καθορισμός από το υπουργικό συμβούλιο, του ποσοστού της απολύτου πλειοψηφίας για την μεταβολή του πολιτεύματος, παρείχε στον Τσαλδάρη την δυνατότητα τορπιλισμού της πολιτειακής μεταβολής. Ο Κονδύλης υποπτεύτηκε ότι ο αρχηγός του λαϊκού κόμματος σκοπίμως καθυστέρουσε τις εξελίξεις.

Την 10η Οκτ 1935 στις 11 το πρωί, οι Αρχηγοί του Στρατού, του Ναυτικού και Αεροπορίας, Αντιστράτηγος Αλέξανδρος Παπάγος, Υποναύαρχος Δημήτριος Οικονόμου και Αντιπτέραρχος Γεώργιος Ρέππας σταμάτησαν το αυτοκίνητο του Τσαλδάρη στην οδό Κηφισίας και του ζήτησαν να επιστρέψει στην οικία του. Υπήρξε ένα

πραξικόπημα κυριολεκτικά «έν μέση ὁδῷ». Ο Κονδύλης συντάχθηκε με τους στρατιωτικούς και σχημάτισε κυβέρνηση, με σκοπό να διενεργήσει δημοψήφισμα για την επάνοδο του Γεωργίου. Ο Κονδύλης κατήργησε με ψήφισμα την αβασίλευτο Δημοκρατία και ανέλαβε την θέση του Αντιβασιλέως. Ο Βενιζέλος με επιστολή τάχθηκε υπέρ της επανόδου του βασιλέως με την προϋπόθεση να σεβαστεί τις συνταγματικές ελευθερίες, να εγκαταστήσει κράτος δικαίου και να χορηγήσει γενική αμνηστία. Υπέρ της προτάσεως του Βενιζέλου τάχθηκαν οι μετριοπαθείς Σοφούλης, Μιχαλακόπουλος, Αλέξανδρος Πεσματζόγλου, ενώ διαφώνησαν ο Παπαναστασίου και ο Γεώργιος Παπανδρέου.

Ο Γεώργιος Β΄

Ο Κονδύλης Πρωθυπουργός

Το Δημοψήφισμα της 3ης Νοε 1935

Την 3η Νοε 1935, διεξήχθη δημοψήφισμα για την παλινόρθωση της βασιλείας και την επάνοδο του Γεωργίου του Β΄ στον θρόνο. Επί συνόλου 1,5 εκατομμυρίου ψηφοφόρων ο Γεώργιος έλαβε το 98% και η δημοκρατία το 2%. Το αποτέλεσμα υπήρξε προϊόν μιας άνευ προηγουμένου νοθείας της κυβερνήσεως Κονδύλη. Το ίδιο όμως είχε κάνει και στο δημοψήφισμα της 30η Απριλίου 1924, για την εγκαθίδρυση της αβασίλευτου δημοκρατίας. Η νοθεία του αποτελέσματος προκάλεσε την οργισμένη αντίδραση των φιλελευθέρων οι οποίοι δεν το αναγνώρισαν. Την 30η Νοε 1935, ο Κονδύλης παραιτήθηκε από την κυβέρνηση. γιατί διαφώνησε με τον Γεώργιο σχετικά με την παροχή αμνηστίας των, σε όσους συμμετείχαν στο κίνημα του 35.

Ο Κονδύλης με τον Γεώργιο Β΄ κατά την άφιξη του στην Ελλάδα (25 Νοε 1935).

1936

Την 31η Ιαν 1936, ο Κονδύλης απεβίωσε μετά από ανακοπή καρδιάς, σε ηλικία 57 ετών και κηδεύτηκε με τιμές εν ενεργεία πρωθυπουργού. Ενταφιάσθηκε στα Τρίκαλα δίπλα στον τάφο της μητέρας του. Παρέμεινε μέχρι τέλους άγαμος και δεν απέκτησε απογόνους. Ο Συγγραφέας και δημοσιογράφος Σπύρος Μελάς(1882-1966) έγραψε για τον Κονδύλη: «Άμεσος αντίληψις, γοργή απόφαση, ραγδαία εκτέλεση, ζωηρό βλέμμα, δυνατό σαγόνι, μουστάκι

αρειμάνιο, καπετανάκι του 21. Ο Κονδύλης ανήκε στα νέα στρώματα που ζητούσαν ανυπόμονα να ανέβουν και που πρώτο ξέσπασμά τους ήταν το Γουδή».

1941-52

Πάγκαλος (Τελευταία Χρόνια)

Την 18η Απριλίου 1941, μετά την αυτοκτονία του Πρωθυπουργού Αλεξάνδρου Κορυζή[14], ο Γεώργιος κάλεσε τον Πάγκαλο και του ζήτησε να τον διαδεχθεί. Εκείνος αρνήθηκε λέγοντας, «Ο Ελληνικός Στρατός είναι πλέον ένα πτώμα, δεν χρειάζεται ηγέτη, αλλά έναν ιερέα». Μετά την απελευθέρωση συνελήφθη από την κυβέρνηση Γεωργίου Παπανδρέου μαζί με άλλους πολιτικούς και στρατιωτικούς και κρατήθηκε στις φυλακές Αβέρωφ, με την κατηγορία συνεργασίας με τις δυνάμεις κατοχής. Την 12η Σεπ 1945, αθώωθηκε οριστικά με απαλλακτικό βούλευμα. Ο Πάγκαλος συμφώνησε με την ανάληψη της πρωθυπουργίας από τον Τσολάκογλου και κατέθεσε ως μάρτυρας υπερασπίσεως στην δίκη των δωσίλογων της κατοχής.

Στις εκλογές του Μαρτίου του 1950, συμμετείχε στο ψηφοδέλτιο του «Εθνικού Κόμματος» του Ναπολέοντος Ζέρβα, χωρίς να επιτύχει να εκλεγεί.

Την 27η Φεβ 1952, άφησε την τελευταία του πνοή προσβληθείς από φυματίωση. Η κηδεία του τελέσθηκε δημοσία δαπάνη.

Ο Πάγκαλος έγραψε τα Απομνημονεύματά του σε δύο τόμους. Μετά τον θάνατό του εκδόθηκαν: "Το Αρχείο Θεόδωρου Πάγκαλου (1918-1952)" (δύο τόμοι), Το Αρχείο του Στρατιωτικού Συνδέσμου" και "Η Απολογία του Θεόδωρου Πάγκαλου".

Ήταν νυμφευμένος με την Αριάδνη Σκλια Σαχτούρη, με την οποία απέκτησε τέσσερα τέκνα, [Θησέας (Υποναύαρχος του ΠΝ), Δημήτριος (εκδότη εφημερίδος), Γεώργιος (Αντιπύραρχος της ΠΑ), πατεράς του πολιτικού Θεόδωρου Πάγκαλου του ΠΑΣΟΚ και Αμαλία (σύζυγος Γεωργίου Δομεστίκου)].

Διαπιστώσεις-Συμπεράσματα

Σε διάστημα 11 χρόνων (1925-1936) πραγματοποιήθηκαν δύο πολιτειακές μεταβολές, υπό την συναισθηματική φόρτιση κατακλυσμιαίων για την χώρα μας γεγονότων. Η κατάργηση της βασιλείας ήταν η αναμενόμενη εξέλιξη μετά την εκτέλεση των 6 πολιτικών (15 Νοε 1922), ως υπευθύνων της μικρασιατικής καταστροφής. Από καπρίτσιο της ιστορίας ο φανατικά αντιβασιλικός Γεώργιος Κονδύλης το 1924, πρωταγωνίστησε και στην παλινόρθωση της βασιλείας το 1935.

Ο Πάγκαλος συμμετείχε στα στρατιωτικά κινήματα του 1909, 1916 και του 1922. Η Δ' Εθνοσυνέλευση αποτέλεσε προϊόν της «επαναστάσεως του 1922». Όλα αυτά τα κινήματα εκδηλώθηκαν πάντοτε στο όνομα του «εθνικού συμφέροντος» και της «σωτηρίας της πατρίδος». Οι περισσότεροι οργανωτές ήσαν αντίθετοι στον θεσμό της βασιλείας και δήλωναν «δημοκρατικοί» αξιωματικοί, σεβόμενοι όμως την δημοκρατική νομιμότητα, όποτε τους συνέφερε. Από την στιγμή δε που τους δόθηκε η απαραίτητη πολιτική κάλυψη, εδραιώθηκε η πεποίθηση στους περισσότερους πολιτικούς ότι η εκάστοτε κυβέρνηση θα πρέπει να είναι αρεστή στον στρατό και όχι το αντίστροφο. Αποκορύφωμα αυτής της νοοτροπίας υπήρξε η νομιμοποίηση του πραξικοπήματος του Πάγκαλου από την βουλή.

Ο Πρωθυπουργός Στυλιανός Γονατάς πριν από τις εκλογές της 16ης Δεκ 1923, κάλεσε διάφορους πολιτικούς για να ακούσει την άποψή τους σχετικά με την πολιτειακή μεταβολή. Ο Σωτήριος Κροκιδάς[15] Πρωθυπουργός της πρώτης επαναστατικής κυβερνήσεως (17 Σεπ-14 Νοε 1922), του είπε: «Τό δημοκρατικό πολίτευμα δύναται να εύδοκιμήσει μόνον εις τούς λαούς τούς κεκτημένους πολιτικήν ἀρετήν, ἢν δὲν διαβλέπω ἀτυχῶς παρ' ἡμῖν».

Ως λαός δεν έχουμε ενστερνιστεί πλήρως τους κανόνες λειτουργίας του δημοκρατικού πολιτεύματος. Η διατήρηση του πελατειακού συστήματος, το οποίο ταλαιπωρεί την Ελλάδα από την ανεξαρτησία της μέχρι σήμερα, δεν είναι δυνατόν να αποτελεί την πρώτη προτεραιότητα μεγάλου μέρους τόσο των πολιτικών, όσο και των ψηφοφόρων.

Τον Ιαν του 1822 στην Επίδαυρο, πριν ακόμη "χρονίσει" η ελληνική επανάσταση, η εθνοσυνέλευση ψήφισε το πρώτο σύνταγμα της Ελλάδος στα πρότυπα των ευρωπαϊκών χωρών και των ΗΠΑ. Η ιστορική μας πορεία έδειξε ότι επιθυμούσαμε να έχουμε σύνταγμα, αλλά όχι για να το εφαρμόσουμε. Τι είναι αυτό που μας ωθεί να το παραβιάζουμε και να μην το τηρούμε ; Όσο δεν αποδεχόμαστε την νομιμότητα ως ενσυνείδητη επιλογή, αλλά ως πράξη καταναγκασμού, θα βιώνουμε συνέχεια την ανασφάλεια και την αβεβαιότητα.

Τα δεινά της πατρίδος μας οφείλονται στις επιδόσεις των πολιτών της, διοικούντων και διοικουμένων. Το σώμα υποφέρει όταν τα κύτταρα νοσούν. Έχουμε εθιστεί να ενεργούμε θέτοντας πρώτα το ατομικό μας συμφέρον, αδιαφορώντας για το καλό του συνόλου. Τα αίτια αυτής της συμπεριφοράς πηγάζουν από την έλλειψη ήθους, αυτογνωσίας, υπευθυνότητας και αυτοσεβασμού. Έχουμε υιοθετήσει καινοφανείς θεωρίες για παραγωγή έργου χωρίς προσπάθεια, για βαθμολόγηση χωρίς αξιολόγηση, για νομιμότητα χωρίς τον έλεγχο των παρανομούντων και για άσκηση διοικήσεως χωρίς λογοδοσία.

Η βελτίωση μας προϋποθέτει σκληρή προσπάθεια, πειθαρχία και εφαρμογή των νόμων. Πιθανόν να είναι πέρα των δυνατοτήτων μας η απεξάρτηση από βλαπτικές νοοτροπίες ή να είμαστε εραστές της μετριότητας. Το εγχείρημα δεν είναι εύκολο, γι' αυτό αρεσκόμεθα στην αναζήτηση δικαιολογιών, αποδιοπομπαίων τράγων και αναβολών μέχρι την δημιουργία των καταλλήλων συνθηκών. Το σύμπαν όμως δεν κινείται στους δικούς μας ρυθμούς. Έχουμε υποχρέωση όχι μόνο στον εαυτόν μας, αλλά πολύ περισσότερο στις επερχόμενες γενεές να βελτιωθούμε.

Αντιστράτηγος ε.α. Ιωάννης Κρασσάς

Φεβρουάριος 2022

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

[1] Γρηγορίου Δαφνή, «Η Ελλάς μεταξύ δύο πολέμων (1923-1940)», Τόμος Α' σελ. 222, Εκδόσεις ΚΑΚΤΟΣ, Αθήνα 1997.

[2] Μία εβδομάδα πριν το δημοψήφισμα κηρύχθηκε στρατιωτικός νόμος με αιτιολογία την καταπολέμηση της ληστείας, επιβλήθηκε λογοκρισία και απαγορεύτηκε η κυκλοφορία των βασιλικών εφημερίδων. Ο Πάγκαλος και ο Κονδύλης εξέδωσαν διαταγή για την σύλληψη των δικαστικών αντιπροσώπων που έδιναν στους ψηφοφόρους και το ψηφοδέλτιο υπέρ της βασιλείας(λευκό της Δημοκρατίας και κίτρινο της Βασιλείας).

[3] «Το Κόμμα των Ελευθεροφρόνων» ιδρύθηκε το 1922 από τον Ιωάννη Μεταξά και συμμετείχε σε όλες τις εκλογικές αναμετρήσεις από το 1926 έως το 1935. Στις εκλογές του 1926 έλαβε το 16% ψήφων και 54 έδρες, το οποίο υπήρξε το μεγαλύτερο ποσοστό του. Η ιδεολογία του κόμματος ήταν ο Εθνικιστικός Πατριωτισμός και υποστήριζε την Βασιλεία.

[4] Ο Κολιαλέξης έθεσε υπό τον έλεγχο του τον στόλο και απαίτησε να μην επανέλθουν στην ενεργό υπηρεσία οι παραιτηθέντες αξιωματικοί. Ο Σοφούλης υπέγραψε την απόλυση όλων των υπηρετούντων κληρωτών ναυτών, ρίπτοντας προκηρύξεις από αέρος. Τα πληρώματα εγκατέλειψαν τα πλοία και ο Κολιαλέξης αναγκάστηκε να παραδοθεί.

[5] Οι δύο στρατηγοί κυκλοφόρησαν προκήρυξη στο 14ο Σύνταγμα καλώντας τους Αξιωματικούς να ανατρέψουν την κυβέρνηση Σοφούλη. Το κίνημα αποκαλύφθηκε και οι δύο κινηματίες παραπέμφθηκαν στο δική και τιμωρήθηκαν για την τέλεση σοβαρού πειθαρχικού παραπτώματος.

[6] Αναφέρεται επίσης η εκδοχή «Από τον καιρό που ήμουν Λοχίας θα κυβερνούσα την Ελλάδα, εάν ήξερα τι είναι ο ελληνικός λαός».

[7] Ο Πάγκαλος με 28 Αξιωματικούς και υπαξιωματικούς έθεσε υπό τον έλεγχο το τάγμα μηχανικού των Αθηνών και στην συνέχεια προσχώρησαν στο κίνημα οι περισσότερες μονάδες.

[8] Ο Κωνσταντίνος Δεμερτζής (1876-1936), αποφοίτησε από την Νομική Σχολή του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (ΕΚΠΑ). Διετέλεσε Πρωθυπουργός (30 Νοε 1935-13 Απρ 1936), Υπουργός Ναυτικών το 1917 και καθηγητής του οικογενειακού δικαίου στην νομική Σχολή του ΕΚΠΑ.

[9] Ο μετέπειτα αρχηγός του ΕΔΕΣ (Εθνικός Δημοκρατικός Ελληνικός Σύνδεσμος), και μετά την απελευθέρωση αρχηγός του «Εθνικού Κόμματος Ελλάδος».

[10] Πατέρας του Νικολάου Ντερτιλή, εκ των πρωτεργατών του στρατιωτικού κινήματος της 21ης Απρ. 1967.

[11] Η Ένωση Φιλελευθέρων με 32% (Γεωργ. Καφαντάρης, Ανδρέας Μιχαλακόπουλος), το Λαϊκό Κόμμα με 21% (Παναγής Τσαλδάρης), οι Ελευθερόφρονες με 16% (Ιωαν. Μεταξάς) και η Δημοκρατική Ένωση με 7% (Αλεξ. Παπαναστασίου).

[12] Στις εκλογές της 5ης Μαρτίου 1933 τα βενιζελικά κόμματα υπό την επωνυμία «Εθνικός Συνασπισμός», έλαβαν 110 έδρες έναντι 136 της «Ηνωμένης Αντιπολιτεύσεως», η οποία συγκροτήθηκε από τις αντιβενιζελικές πολιτικές δυνάμεις. Παρότι η διαφορά των δύο κομμάτων ήταν μικρή 46,32% έναντι 46,19%, η διαφορά των εδρών προέκυψε λόγω του πλειοψηφικού συστήματος και του γεγονότος ότι οι βενιζελικοί είχαν συντριπτική πλειοψηφία μόνο σε ορισμένες περιφέρειες. Όταν έγινε αντιληπτό ότι η εξουσία θα χανόταν μετά από 10 χρόνια βενιζελικής κυριαρχίας, ο Αντιστράτηγος ε.α. Νικόλαος Πλαστήρας δήλωσε την πρόθεσή του στον Βενιζέλο να κηρύξει δικτατορία. Στην εικοσάλεπτη συζήτηση που ακολούθησε ο πρωθυπουργός ούτε προέτρεψε, ούτε απέτρεψε τον Πλαστήρα από τα πραξικοπηματικά του σχέδια. Ο Πλαστήρας την 02:00 της 6ης Μαρτίου ξεκίνησε να επιβάλει την δικτατορία του. Ο Υπουργός Στρατιωτικών Υποστράτηγος ε.α. Γεωργιος Κατεχάκης, ο Αρχηγός Στρατού Αντιστράτηγος Αλέξανδρος Οθωναίος και ο Διοικητής του Α' Σώματος Στρατού Αντιστράτηγος Κωνσταντίνος Μανέτας, προς τους οποίους απευθύνθηκε, αρνήθηκαν την υποστήριξή τους. Μόνο το 1ον Σύνταγμα Πεζικού υπό τον Συνταγματάρχη(ΠΖ) Ηλία Διάμεση, ο στόλος και μέρος της αεροπορίας τον ακολούθησαν.

Οι 12 Ώρες του Πλαστήρα

Ο Πλαστήρας από τις 05:00 κατέλαβε το υπουργείο στρατιωτικών, απαγόρευσε την κυκλοφορία των αντιβενιζελικών εφημερίδων, έθεσε σε κατ' οίκον περιορισμό τους πολιτικούς αρχηγούς και κήρυξε στρατιωτικό νόμο σε όλη την επικράτεια. Το μεσημέρι εξέδωσε διάγγελμα με το οποίο κοινοποίησε στον ελληνικό λαό την απόφασή του να κυβερνήσει δικτατορικά, επικαλούμενος την χρεωκοπία του κοινοβουλευτισμού και την απειλή αδελφοκτόνου αναρχίας. Την ώρα που ο Πλαστήρας κατελάμβανε το υπουργείο στρατιωτικών ο Κατεχάκης επισκέφθηκε τον Βενιζέλο και του ζήτησε την άδειά του να καταστείλει το κίνημα, αλλιώς θα υπέβαλε την παραίτησή του. Ο Βενιζέλος αποδέχθηκε την παραίτησή του και ανέθεσε το υπουργείο στον Μανέτα προτρέποντάς του να συνεργασθεί με τον Πλαστήρα δια την διαφύλαξη της δημοσίας τάξεως. Την 10:00 της 6ης Μαρτίου ο Βενιζέλος επισκέφθηκε τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας Αλέξανδρο Ζαΐμη στον οποίο υπέβαλλε την παραίτησή της κυβερνήσεως του λόγω του κινήματος του Πλαστήρα, το οποίο όμως δεν έδειχνε να επικρατεί. Πραγματοποιήθηκαν διαδηλώσεις κατά του πραξικοπήματος οι οποίες κατεστάλησαν βιαίως (10 νεκροί και 30 τραυματίες). Τελικά σχηματίστηκε υπηρεσιακή κυβέρνηση «Αντιστράτηγων» στην οποία παρέδωσε την εξουσία ο Πλαστήρας, ο οποίος μετά από δύο ημέρες διέφυγε στην Νίκαια της Γαλλίας. Την 10η Μαρτίου ο Οθωναίος παρέδωσε την εξουσία στον νικητή των εκλογών, τον αρχηγό του Λαϊκού Κόμματος Παναγή Τσαλδάρη.

[13] Οι στασιαστές σχεδίασαν την κατάληψη του στόλου, ο οποίος στην συνέχεια θα έπλεε προς Θεσσαλονίκη και Καβάλα, με σκοπό την ενίσχυση των εκεί σχηματισμών για την επικράτηση του κινήματος στην Βόρεια Ελλάδα. Ταυτοχρόνως θα εξεγείρονταν τα νησιά του Αιγαίου και η Κρήτη. Εάν η κυβέρνηση υπέκυπτε, θα σχηματιζόταν στρατιωτική κυβέρνηση, ειδάλλως θα σχηματιζόταν προσωρινή στην Θεσσαλονίκη η οποία θα εκστράτευε κατά των Αθηνών, όπως συνέβη το 1917. Ο Βενιζέλος δεν θέλησε να τεθεί επικεφαλής του κινήματος, παρά την επιθυμία των οπαδών του, διότι ήθελε να δείξει ότι δεν τον ενδιέφερε η επαναφορά του στην εξουσία μέσω

πραξικοπήματος, την οποία έχασε λόγω των εκλογών του 1933. Τα εν ενεργεία στελέχη οργάνωσαν την ΕΣΟ(Ελληνική Στρατιωτική Οργάνωση), η οποία όμως δεν επιθυμούσε να ευρίσκεται υπό τον έλεγχο του Νικόλαου Πλαστήρα. Τα εν αποστρατεία στελέχη και οι απότακτοι του κινήματος του 1933 οργάνωσαν την «Δημοκρατική Άμυνα» της οποίας προϊστάτο ο Αντιστράτηγος ε.α. Αναστάσιος Παπούλας, αλλά ουσιαστικά την διοικούσε ο Πλαστήρας ευρισκόμενος στην Γαλλία. Ο Αντιστράτηγος Αλέξανδρος Οθωναίος απέρριψε την πρόταση του Βενιζέλου να ηγηθεί του κινήματος. Απουσία αρχηγού η προετοιμασία και η οργάνωση του όλου επιχειρήματος ανατέθηκε στους: Αντιστράτηγο ε.α. Κωνσταντίνο Πράσσο-Βλάχο, Πλοίαρχο ε.α. Ανδρέα Κολιαλέξη και Συνταγματάρχη(ΠΖ) Στέφανο Σαράφη.

Το απόγευμα της 1ης Μαρ 1935 οι στασιαστές κατέλαβαν το θωρηκτό «Αβέρωφ», το εύδρομο «Έλλη», 3 αντιτορπιλικά, 2 υποβρύχια και 1 τορπιλοβόλο. Ο «επαναστατικός» στόλος εξήλθε του ναυστάθμου και κατευθύνθηκε προς την Σούδα. Από τις μονάδες των Αθηνών τέθηκαν υπό τον έλεγχο των κινηματιών το «Πρότυπο Ευζωνικό Τάγμα» που έδρευε στο στρατόπεδο Μακρυγιάννη και η Σχολή Ευελπίδων. Στην Βόρεια Ελλάδα το Δ΄ Σώμα Στρατού υπό τον Αντιστράτηγο Δημήτρη Καμμένο με έδρα την Καβάλα προσχώρησε στο κίνημα. Η κυβέρνηση αντέδρασε με καθυστέρηση μίας ημέρας, αφού πρώτα ο Κονδύλης εκτίμησε ότι δεν υπάρχουν πιθανότητες επιτυχίας του κινήματος. Η συμμετοχή του Ιωάννη Μεταξά στην κυβέρνηση ως υπουργού άνευ χαρτοφυλακίου, βοήθησε στην αποτελεσματική οργάνωση της καταστολής του. Οι πιστές στην κυβέρνηση μονάδες ενισχύθηκαν με πρόσκληση εφέδρων, μετά από επιλογή για τα αντιβενιζελικά τους φρονήματα. Κατόπιν μικρής εκτάσεως αψιμαχίας στην Μακεδονία την 11η Μαρτίου, ο Βενιζέλος συνειδητοποίησε το μάταιο του αγώνος και αναχώρησε μέσω Ρόδου για την Ιταλία, όπου κατέφυγαν και οι προσχωρήσαντες στο κίνημα ναυτικοί. Ο Καμμένος και οι επιτελείς του διέφυγαν στην Βουλγαρία.

[14] Την 18η Απριλίου 1941 πραγματοποιήθηκε μια δραματική σύσκεψη στο Τατόι παρουσία του Βασιλέως Γεωργίου Β΄, του Πρωθυπουργού Αλέξανδρου Κορυζή, του Αρχιστρατήγου Αλέξανδρου Παπάγου και Βρετανών αξιωματούχων. Ο γερμανικός στρατός κινούμενος μέσω Μοναστηρίου και Φλώρινας, είχε καταλάβει την διάβαση της Κατάρας και είχε αποκόψει ουσιαστικά την Στρατιά Ηπείρου από την υπόλοιπη Ελλάδα. Οι συμμαχικές δυνάμεις μάχονταν στις Θερμοπύλες. Ο Διοικητής της Στρατιάς Ηπείρου Αντιστράτηγος Ιωάννης Πιτσίκας, ευρισκόμενος αντιμέτωπος προ μιας ταχείας καταρρεύσεως του μετώπου, απηύθυνε έκκληση στην κυβέρνηση σε δραματικούς τόνους, ζητώντας την υπογραφή συνθηκολογήσεως με τις γερμανικές δυνάμεις. Ο Μητροπολίτης Ιωαννίνων Σπυρίδων πρότεινε τον σχηματισμό κυβερνήσεως με τους αντιστράτηγους, προκειμένου να υπογράψουν μια έντιμη ειρήνη με τους Γερμανούς και να αποφύγουν την παράδοση του στρατού στους Ιταλούς. Σε περίπτωση συνεχίσεως των επιχειρήσεων, η στρατιά Ηπείρου κινδύνευε να αιχμαλωτιστεί από τους Ιταλούς. Σε περίπτωση υπογραφής της ανακωχής, η ελληνική ηγεσία «πρόδιδε» τα συμμαχικά στρατεύματα που πολεμούσαν ακόμη στην Ελλάδα. Ο Κορυζής μην αντέχοντας το βάρος μια τέτοιας αποφάσεως υπέβαλε την παραίτηση του στον Βασιλέα η οποία δεν έγινε αποδεκτή. Μετά από αυτό έθεσε τέρμα στην ζωή του. Η πράξη του δεν ήταν απόρροια δειλίας, αλλά υψηλής αισθήσεως του καθήκοντος. Ο Παπάγος έδωσε προφορική διαταγή ότι οι σωματάρχες μπορούσαν να ενεργήσουν αυτοβούλως. Ούτε αυτός ήθελε να αναλάβει την ευθύνη παραδόσεως του στρατού. Ο Πιτσίκας την επομένη της υπογραφής του πρωτοκόλλου ανακωχής, αναχώρησε μόνος του για την Αθήνα.

[15] Σωτήριος Κροκιδάς(1852 Σικυώνα-1924 Περιγιάλι Κορινθίας)νομικός, εξελέγη κατ' επανάληψη βουλευτής Κορινθίας και διετέλεσε Υπουργός Εσωτερικών. Παραιτήθηκε την 15Η Νοε 1922 από την θέση του πρωθυπουργού, γιατί διαφώνησε με την απόφαση του στρατοδικείου για την εκτέλεση των έξι.

ΤΕΛΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- i. «Εγκυκλοπαιδικό Λεξικό ΗΛΙΟΥ», Αθήνα 1951.
- ii. Γενικό Επιτελείο στρατού, «Η Συμμετοχή τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν Πόλεμον τοῦ 1918», Εκδόσεις Διευθύνσεως Ιστορίας Στρατού, Αθήνα 1961.
- iii. Ιωάννης Μεταξάς, «Το Προσωπικό του Ημερολόγιου», Εκδόσεις ΓΚΟΒΟΣΤΗΣ ΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Β.Ε.Ε, Αθήνα 1962.
- iv. Σπύρου Β. Μαρκεζίνη, «Πολιτική Ιστορία της Νεωτέρας Ελλάδος», ΠΑΠΥΡΟΣ ΓΡΑΦΙΚΑΙ ΤΕΧΝΑΙ Α.Ε Αθήνα 1966.

- v. Σόλων Νεοκλής Γρηγοριάδης, **«Ιστορία της Σύγχρονης Ελλάδος (1941-1974)»**, Αθήνα 1973, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Κ. ΚΑΠΟΠΟΥΛΟΣ.
- vi. **«ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ»**, ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΘΗΝΩΝ Α.Ε., Αθήνα 1977.
- vii. Γρηγορίου Δαφνή, **«Η Ελλάς μεταξύ δύο πολέμων (1923-1940)»**, Εκδόσεις ΚΑΚΤΟΣ. Αθήνα 1997.
- viii. Κωνσταντίνου Πυρομάγλου, **«Η Εθνική Αντίστασις»**, Εκδόσεις Δωδώνη, Αθήνα, 1998.
- ix. Heinz A. Richter, **«Η Ιταλο-γερμανική Επίθεση εναντίον της Ελλάδος»**, Αθήνα 1998, ΓΚΟΒΟΣΤΗΣ ΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Β.Ε.Ε.
- x. **«Εγκυκλοπαίδεια ΠΑΠΥΡΟΣ LAROUSSE BRITTANICA»**, Εκδοτικός οίκος ΠΑΠΥΡΟΣ, Αθήνα 2007.